

**การพัฒนาความสามารถในการคิดและการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ**
**The Development of Critical Thinking and Critical Reading Thai Language
Ability of Mathayomsuksa 5 Students using The Six Thinking Hats Method**

มารศรี เมืองโคตร (Marasri Maungkote)*
ดร. นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (Dr. Narumol Inprasitha)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ 2) พัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 35 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำแนกเป็น 3 ประเภทคือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ จำนวน 10 แผน เวลา 20 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบฝึกหัดท้ายแผน แบบทดสอบท้ายวงจร 3) เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยร้อยละ 71.92 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 74.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
2. นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยร้อยละ 72.50 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 82.86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแบบหมวกหกใบ

Key Words: Critical Thinking, Critical Reading, The six thinking Hats

* นักศึกษาลัทธิสุตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research were : 1) to develop Matayomsuksa 5 Students' critical thinking ability by the six thinking hats method, and 2) to develop Matayomsuksa 5 Students' critical reading ability by the six thinking hats method so that they would have average score passing criterion, and the number of students for 70% of them would pass criterion.

The target group of this study included 35 Matayomsuksa 5 Students, during the second semester of 2010 school year ,Kamcha-ee Wittayakan School,Mukdahan Province.

For this study, an Action Research Design was administered. There were 3 kinds of instruments including: 1) the instrument using for trying out, consisted of 10 Knowledge Management Plans by Six-Hat Thinking Technique, 20 hours, 2) the instrument using for reflecting the performance practice, consisted of: the Teacher's Teaching Behavioral Observation Form, the Student's Behavioral Observation Form, the Exercise at the End of Plan, and the End Cycle Test, and 3) the instrument using for evaluating efficiency of teaching model, consisted of the Critical Thinking Ability Test, and Critical Thinking Ability Test.The collected data were analyzed by means and percentage.

The research findings founded that:

1. The students had their average score of critical thinking ability 71.92%, and the number of students passing criterion was 74.14% which was higher than the specified criterion that the students would have average score 70%, and 70% of them would pass criterion.
2. The students had their average score of critical reading ability 72.50%, and the number of students passing criterion was 82.86% which was higher than the specified criterion that the students would have their average score 70%, and 70% of them would pass the criterion.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารในสังคมไทยที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชาติ การศึกษาภาษาไทยจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนควรตระหนักในฐานะเป็นเครื่องมือที่ใช้แสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ ด้วยความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548)

การจัดการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ ความสามารถในการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ นอกจากนั้นยังกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่เน้นการอ่านไว้ในสาระการเรียนรู้ที่ 1 ว่า ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และระบุตัวชี้วัดเกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านไว้ว่า นักเรียนสามารถตีความ แปลความ วิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องที่อ่านในทุกๆ ด้านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และประเมินค่าเพื่อนำความรู้ ความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิต โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารที่แพร่ไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

การอ่านจึงมีความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะจะช่วยพัฒนาสติปัญญาและเพิ่มพูนความรู้และความคิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ ความคิด สติปัญญาในการใคร่ครวญสิ่งที่ปรากฏในเรื่องที่อ่าน เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ซึ่งทำให้นักเรียนพัฒนาสมองในการคิดเพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์และมีความคิดที่กว้างไกล

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกครั้งที่ 2 ของโรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร จังหวัดมุกดาหาร โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ยังไม่ได้มาตรฐานตามคุณภาพของ สมศ. มีค่าเฉลี่ย 1.78 ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยตามมาตรฐานคุณภาพ สมศ.กำหนด (สมศ.2551) เป็นปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษาไม่ได้รับรองในมาตรฐานที่ 4 เพราะผู้เรียนขาดการฝึกฝนเพื่อให้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดสังเคราะห์ คิดวิเคราะห์ และขาดทักษะด้านการอ่าน

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูที่ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการฝึกคิดและฝึกอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ ดังที่ จรรยา บุญปล้อง (2541) ได้กล่าวถึงปัญหาในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนจากครูจึงทำให้นักเรียนไม่สามารถใช้ความคิดวิจารณ์ได้ นักเรียนจึงควรฝึกด้วยการอ่านเรื่องราวในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ครูยังขาดกลวิธีการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ถูกต้องและยังขาดเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สามารถอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมพร มั่นตะสูตร (2534) กล่าวถึงปัญหาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ครูไม่ค่อยสนใจกระตือรือร้นในวิทยาการใหม่ๆ นอกจากนี้สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542) ได้กล่าวว่านักเรียนมักจะอ่านเพื่อเข้าใจเรื่องราวมากกว่าที่จะคิดวิจารณ์ ครูควรหาวิธีหรือสื่อการสอนที่จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้เป็นผู้สนับสนุน เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน และการจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ การสอนด้วยภาพ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดโดยใช้คำถาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

จากการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆที่กล่าวมาพบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจเหมาะที่จะนำมาใช้ในการสอนคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือ การใช้วิธีการคิดแบบหวมกไกบซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาความคิดโดยการใช้คำถาม หรือการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี เป็นแนวคิดของเอดเวิร์ด เดอ โบโน (De Bono 2000,อ้างถึงใน สมันตาวิรุณ, 2547) ซึ่งมีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ในการพิจารณาสถานการณ์ หรือเรื่องราวที่ปรากฏ โดยใช้สีหวมกไกบเป็นสัญลักษณ์แทนการคิดหกด้าน ได้แก่ หวมกไกบเป็นการคิดหาข้อมูล ข้อเท็จจริงของสถานการณ์ หวมกไกบดำเป็นการคิดในทางลบ จุดอ่อน จุดบกพร่อง หวมกไกบเหลืองเป็นการคิดผลในทางบวก จุดเด่น คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ หวมกไกบแดงเป็นการคิดจากอารมณ์และความรู้สึก หวมกไกบเขียวเป็นการคิดแนวใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ หวมกไกบฟ้าเป็นการสรุปและการควบคุมการคิดของแต่ละคนให้ตรงกับสีหวมกไกบที่ใช้

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้วิธีการคิดแบบหวมกไกบ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร จังหวัดมุกดาหารโดยการเน้นกระบวนการคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีระบบ มีขั้นตอนในการคิด สามารถแก้ไขปัญหาและใช้วิจารณญาณในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สามารถทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ มีพัฒนาการความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และจำนวนที่นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ด้านกลุ่มเป้าหมาย** คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร จังหวัดมุกดาหาร ปีการศึกษา 2553 จำนวน 35 คน
2. **ด้านเนื้อหา** ได้แก่ บทความ สารคดี และวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย
3. **ด้านระยะเวลา** ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553
4. **ด้านตัวแปร** ในการวิจัยครั้งนี้ มีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

- 1) ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ
- 2) ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดและการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งได้นำหลักการของเคมมิส และแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) ใช้วงจรปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Act) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) ประกอบด้วยวงจรปฏิบัติการ 3 วงจร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ จำนวน 10 แผน 20 ชั่วโมง บทเรียน เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นจากบทความ สารคดี วรรณคดีลิลิตตะเลงพ่าย
2. **เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้** ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบฝึกหัดท้ายแผน แบบทดสอบท้ายวงจร
3. **เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน** ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจง แนะนำ ให้ความรู้แก่ผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการและปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวงจรการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-10 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. ประเมินพฤติกรรมการสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ประเมินการทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจร ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันอภิปรายสรุป และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปปรับปรุงข้อบกพร่องในวงจรต่อไป
4. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และนำคะแนนไปวิเคราะห์และแปลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจร แบบทดสอบวัดความสามารถใน

การคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การทดสอบวัดความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ เปรียบเทียบเกณฑ์ที่กำหนดคือ ให้มีจำนวนนักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน นำมาวิเคราะห์ อภิปราย ประเมินและลงข้อสรุป ไปสู่การปรับปรุง กระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 71.92 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 77.14 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องมาจาก วิธีการคิดแบบหมวกหกใบเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์ของหมวกแต่ละสี ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้คิดหลาย ๆ ด้านดังที่ ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2544) กล่าวว่า การคิดแบบหมวกหกใบ จะช่วยให้นักเรียนได้พยายามคิดให้รอบคอบ โดยคิดทั้งจุดดี จุดด้อย จุดที่น่าสนใจและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ แทนที่จะยึดติดกับความคิดเพียงด้านเดียว ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ โดยมีการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการระดมความคิด การคิดหลากหลายด้าน มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและร่วมสนทนาตลอดจนอภิปรายในแง่มุมต่าง ๆ ของประเด็นปัญหาที่ค้นพบ ดังนั้นการสอนคิดแบบหมวกหกใบเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณาไตร่ตรอง และวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเสรีโดยใช้เหตุผลมาประกอบการพิจารณาเพื่อตัดสินใจ ในการอภิปราย ผู้วิจัยใช้คำถามจากสีของหมวกเป็นสื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความคิดที่หลากหลาย ในขั้นตอนสรุปมีการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความคิดและได้ความรู้ใหม่ ๆ จาก

การแลกเปลี่ยน ส่งผลให้พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ถือว่าเป็นการพัฒนากระบวนการคิดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธาทิพย์ จันทิมางกูร (2553) และ ศษาภรณ์ คลั่งชำนาญ (2547) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบส่งผลให้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสูงขึ้น

2. การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 72.50 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 82.86 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก

1) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดหมวกหกใบ มีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเรียนการสอนตาม 6 ขั้นตอนของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono, 1992 อ้างถึงใน สมันตา วีรกุล, 2547) ที่นำเสนอไว้ คือ 1 ขั้นนำ 2 ขั้นชี้แจงรายละเอียด 3 ขั้นสาธิต 4 ขั้นปฏิบัติ 5 ขั้นหารายละเอียด 6 ขั้นสรุป จากขั้นตอนดังกล่าว นักเรียนจะได้ฝึกการคิดด้วยวิธีคิดแบบหมวกหกใบอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนคิดเป็นและฝึกคิดเป็นลำดับขั้นตามสีของหมวก ได้แก่ หมวกสีขาว หมวกสีแดง หมวกสีเหลือง หมวกสีดำ หมวกสีเขียว และหมวกสีฟ้า เป็นการฝึกผู้เรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณคือ คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ใคร่ครวญหาเหตุผลและประเมินค่าได้ และเมื่อผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วก็จะนำไปสู่การอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ จึงทำให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญ ตีความ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ เมื่อผู้วิจัยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ โดยให้นักเรียนได้อ่านและตั้งคำถามตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านครั้งละประเด็นตามสีของหมวก ทำให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบการคิดของตนเอง ซึ่งพิจารณาเรื่องราวอย่างครบถ้วนและรอบคอบ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนคิดด้วยตนเอง คิดเป็นคู่ คิดเป็นกลุ่ม รวมทั้งการระดมความคิดในการทำกิจกรรมกลุ่ม มีอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มย่อย และเสนอการอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อให้กลุ่มได้ซักถาม ทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกในการนำเสนอมุมมองของการคิดที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

2) บทอ่านที่นำมาสร้างเป็นเครื่องมือพัฒนาการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณในวงจรที่ 1 นั้น ผู้วิจัยใช้บทความจากสิ่งพิมพ์ ทุกเรื่องเป็นเรื่องราวที่ทันสมัย ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจ เหมาะกับวัย เป็นเรื่องใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ย่อมจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจใคร่รู้และพิจารณาเรื่องนั้นๆ อย่างรอบคอบ ส่วนสารคดีท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวค่อนข้างยาวแต่สนุกสนานและเพลิดเพลินตามถ้อยคำที่ผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพ เกิดจินตนาการและคิดตามไปด้วย แม้จะทำให้เวลาในการทำกิจกรรมในการเรียนการสอนล่วงเลยไปบ้าง เนื่องจากนักเรียนต้องใช้เวลาในการฝึกอ่านและคิดจากบทอ่านและจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีการระบุประเด็นปัญหา รวบรวมข้อมูลจากบทอ่านได้ชัดเจน ตั้งคำถามแปลกใหม่ ซึ่งหมายถึงนักเรียนเริ่มมีพัฒนาการในการคิดและอ่านดีขึ้นในวงจรที่ 2 และวงจรที่ 3 ได้นำวรรณคดีลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เหมาะที่จะนำมาฝึกอ่านและคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้นคนในอดีตโดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ ก็ย่อมจะมีความล้ำค่าในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ที่ปรากฏอยู่ในบทเรียนเรื่องนี้ ที่ต้องพิจารณาและค้นหาโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ในสิ่งที่อ่านอย่างใคร่ครวญและเห็นคุณค่า จะทำให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การการคิดและอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ในที่สุด เมื่อนำผลคะแนนเฉลี่ยในการทำแบบทดสอบย่อยในวงจรที่ 1 วงจรที่ 2 และวงจรที่ 3 มาเปรียบเทียบให้เห็นถึงพัฒนาการ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิด คิดเป็นร้อยละ 68.30, 73.43 และ 74.49 ตามลำดับ และมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 71.10, 72.30 และ 75.70 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมในวงจรที่ 3 เป็นกิจกรรมพัฒนาการคิดและการอ่านวงจรสุดท้าย ซึ่งนักเรียนได้รับการฝึกคิดและอ่านมาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จึงทำให้ทำคะแนนได้ดีขึ้น จะเห็นได้ว่าจากการได้ฝึกคิดและอ่านอยู่บ่อยๆหรือกระทำซ้ำ ๆ ตามกฎการฝึกฝนของธอร์นโดร์ค ซึ่งดาร์นี อุทัยกิจ (2542)

ได้กล่าวถึงทฤษฎีของธอร์นโดร์คไว้ว่า การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดและกระทำซ้ำบ่อยๆย่อมทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง และการนำเรื่องที่ตรงกับความสนใจมาให้นักเรียนอ่านก็จะเป็นสิ่งเร้าให้เกิดความต้องการอ่าน ช่วยความเข้าใจในบทเรียนดีขึ้น ดังนั้นนักเรียนจึงมีพัฒนาการในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นตามลำดับ

3. กิจกรรมการฝึกอ่านและคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากวงจรที่ 1-3 เริ่มจากการอ่านเรื่องง่ายๆ ที่มีขนาดสั้นจนถึงเรื่องที่ยากและมีความยาวทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง และหลังจากการมีการฝึกอ่านและคิดทุกครั้ง ผู้วิจัยจะให้นักเรียนทราบผลการทำงานของตนเองทันที พร้อมทั้งเสนอแนะแนวการตอบที่ถูกต้องเมื่อนักเรียนได้ฝึกอ่านอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เร็วขึ้น ดังที่ วรณิ ลิ้มอักษร (2546) กล่าวไว้ว่า นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้เร็วขึ้นเมื่อได้เรียนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยากโดยได้ฝึกคิดในขั้นพื้นฐานไปสู่การคิดและการอ่านขั้นสูง คือการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า จากเหตุผลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยวิธีคิดแบบหมวกหกใบมีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจนและการที่ครูได้จัดบทอ่านที่เหมาะสมตลอดจนมีกิจกรรมการฝึกอย่างต่อเนื่องส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีผลการพัฒนาในด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา วิญญูกุล (2551) และ สมันดา วีรกุล (2547) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการคิดแบบหมวกหกใบมีผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1) ก่อนการจัดการเรียนรู้ครูควรศึกษาแนวคิดหมวกหกใบ ทำความเข้าใจกระบวนการให้ถ่องแท้ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมไม่สับสนกับกระบวนการคิดแต่ละขั้น

2) ผู้สอนควรกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น ทักษะการฟัง ฟังบทสนทนา ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ และให้ผู้เรียนสรุปพร้อมแสดงความคิดเห็น

3) การคัดสรรบทอ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้เป็นสื่อสำหรับการเรียนการสอนควรให้เหมาะสมกับกิจกรรมตามวิธีการคิดแบบหมวกหกใบและให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกเรื่องที่อ่าน เพราะจะได้เนื้อเรื่องที่ตรงกับ ความสนใจของนักเรียนและทำให้เกิดความหลากหลายในบทอ่าน ครูสามารถตั้งคำถามให้เอื้อต่อการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้มากขึ้น

4) ควรจัดเวลาให้ต่อเนื่องกันและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการอภิปรายเพื่อค้นหาคำตอบของนักเรียน จะส่งเสริมให้มีความสามารถในการคิดและอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น

5) บรรยายภาคในการจัดการเรียนรู้ควรเป็นกันเองเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเต็มที่และกล้าแสดงออกในการตั้งคำถามมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1) ควรนำวิธีการคิดแบบหมวกหกใบมาใช้สอนภาษาไทยในทักษะด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการเขียน เพื่อหาว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดแบบหมวกหกใบจะช่วยพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ให้สูงขึ้นหรือไม่

2) ควรมีการศึกษาความสามารถในการคิดและอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยใช้วิธีการคิดแบบหมวกหกใบ ที่ใช้สื่อการอ่านประเภทอื่น เช่น ข่าว เรื่องสั้น หรือนวนิยาย เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสารและวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีเป็นเรื่องที่เยาวชนเปิดรับข้อมูลโดยไม่ผ่านการคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ ขาดเหตุผลในการคิดและอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คชาภรณ์ คลังขำนาญ. (2547). **ผลของการสอนคิดโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบด้วยวิธีสอนต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จรรยา บุญปล้อง. (2541). **การพัฒนาแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2542). **การสอนเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิศนา แคมมณี. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- ปัทมา วิญญูกุล. (2551). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ**. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 17(2), 11-18.
- วรรณ ลิ้มอักษร. (2546). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2534). **การสอนภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมันตา วีรกุล. (2547). **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุทธาทิพย์ จันทิมางกูร. (2533). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2542).หลักและวิธีการสอนภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). รายงานการประเมินคุณภาพ
ภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 พ.ศ 2549-2553.กรุงเทพฯ: สมศ.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).